

WP4.3 Good Practices Guide – Romania

*Creat de Sastipen România și
Influencerii romi instruiți*

ROMA INFLUENCERS NETWORK/2024-1-EL01-KA220-ADU-000247507

Table of Contents

Prefață

Despre proiectul Rețeaua de influențatori romi

Mulțumiri: Voci ale schimbării pentru o nouă generație

CAPITOLUL I – INTRODUCERE

Context general: Căsătoriile timpurii și maternitatea timpurie în România

Scopul proiectului și al ghidului

Prezentare generală a metodologiei

Viziune pe termen lung

CAPITOLUL II – JUSTIFICAREA NECESITĂȚII UNUI GHID

De ce este necesar acest ghid

2.1 Metodologia propusă pentru elaborarea și actualizarea ghidului

2.2 Obiectivele ghidului

2.3 Grupul de lucru și procesul de elaborare

2.4 Etapele de elaborare

2.5 Surse de documentare

CAPITOLUL III – DREPTURILE COPIILOR ȘI ALE FEMEILOR

3.1 Legătura cu drepturile fundamentale ale omului

3.2 Provocări în comunitățile tradiționale rome

3.3 Rolul strategic al mediatorilor în domeniul sănătății

CAPITOLUL IV – ÎNȚELEGEREA FENOMENULUI: CĂSĂTORII PRECOCE

Definiție și perspectivă sociologică

Context istoric și cultural

Căsătoriile timpurii în comunitățile rome

Implicații pentru educație, sănătate și egalitatea de gen

Știați că? (Fapte și cifre)

CAPITOLUL V – MATERNITATEA PRECOCE

Definiție și cauze

Consecințe: sănătate, educație și impact social

Soluții și strategii de prevenire

Sprijinirea mamelor adolescente

CAPITOLUL VI – CADRUL JURIDIC ÎN ROMÂNIA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ

- 6.1 Contextul național și european
- 6.2 Noua lege românească privind căsătoriile forțate (2025)
- 6.3 Modificarea legii audiovizuale (2025–2026)
- 6.4 Rolul mediatorilor în domeniul sănătății și al asistenților sociali comunitari

CAPITOLUL VII – EDUCAȚIE, EMPOWERMENT ȘI SPRIJIN COMUNITAR

- Construirea încrederii și a înțelegerii culturale
- Inițiative de empowerment comunitar (calendar 2025–2027)
- Accesul la educație și asistență medicală pentru tinerii și mamele de etnie romă
- Advocacy și parteneriate pentru schimbare

CAPITOLUL VIII – POVEȘTI DE SUCCES

- Povestea Mariei – „Vreau să rămân la școală și să-mi construiesc viitorul”
- Povestea Sorinei – „O fată romă are dreptul să decidă singură”
- Povestea Biancăi – „Mi-am ales propria cale”
- Când tăcerea costă prea mult – „Curajul tău poate schimba viața”
- Voci care schimbă viitorul

CAPITOLUL IX – RESURSE UTILE

- Linia de asistență pentru copii și sprijin comunitar
- Informații de contact pentru mediatori și autorități din domeniul sănătății
- Resurse online: UNICEF, OMS, Girls Not Brides, Erasmus+

CAPITOLUL X – ECHIPA ȘI MULȚUMIRI

- Echipa din România (Sastipen și influențatori romi)
- Organizații partenere: Forumul Romilor, E-Romnja și altele
- Mesaje finale și citate

„Acest ghid a fost creat în cadrul proiectului Rețeaua Influencerilor Romi, ca un efort colectiv de a le împuternici pe femeile și fetele rom să-și modeleze propriul viitor. Este dedicat tuturor mediatorilor, educatorilor și tinerelor femei care cred că schimbarea începe în propriile comunități.”

Nicoleta Filip, coordonator național – România

CHAPTER I – INTRODUCTION

General Context

- Căsătoriile timpurii și maternitatea precoce continuă să reprezinte o provocare majoră în România, afectând în special comunitățile vulnerabile. În ciuda progreselor legislative și a intervențiilor educaționale, presiunea socială, lipsa de informații și sărăcia rămân factori cheie care perpetuează acest fenomen.
- Proiectul „Rețeaua de influențatori romi – Ruptura cercului vicios al căsătoriilor timpurii și al maternității precoce” (2024-1-EL01-KA220-ADU-000247507), finanțat de Programul Erasmus+ al Uniunii Europene, a fost creat pentru a aborda aceste provocări printr-o abordare inovatoare și participativă, bazată pe leadershipul și emanciparea femeilor rom.

Scopul proiectului și al ghidului

- Prin activitățile sale – ateliere de formare, campanii comunitare și cercetare aplicată – Rețeaua de influențatori romi își propune:
- să consolideze rolul femeilor rome ca influențatori pozitivi în cadrul comunităților lor,
- să sprijine educația pentru sănătate și drepturile femeilor,
- și să creeze rețele de sprijin locale și internaționale axate pe prevenirea căsătoriilor și sarcinilor precoce.
-
- Acest Ghid de bune practici este rezultatul direct al acestor activități. El oferă instrumente concrete, exemple din teren, povești reale și recomandări bazate pe experiența partenerilor din Grecia, Irlanda, Portugalia și România.
- Scopul său este de a servi ca instrument practic pentru formatori, mediatori, lideri comunitari și profesioniști din domeniul sănătății și educației, precum și pentru universități și organizații care lucrează cu tineri și femei vulnerabile.

Căsătoriile timpurii și maternitatea timpurie rămân probleme complexe

- *Căsătoriile timpurii și maternitatea timpurie rămân probleme complexe, cu impact multidimensional – fizic, psiho-emoțional, educațional și economic – asupra copiilor și tinerelor femei, în special în cadrul comunităților vulnerabile. În România, datele naționale și regionale arată că fenomenul persistă sub diverse forme (căsătorii informale, căsătorii „de tip uniune” neînregistrate, sarcini la adolescente), cu o incidență disproporționată în rândul anumitor grupuri vulnerabile de romi.*
- *De exemplu, datele UNICEF indică faptul că aproximativ 1 din 10 copii din România se naște dintr-o mamă adolescentă, iar baza de date internațională privind căsătoriile copiilor estimează o prevalență adultă (femei cu vârsta cuprinsă între 20 și 24 de ani) de aproximativ 6-7% căsătorite înainte de vârsta de 18 ani în România (<https://childmarriagedata.org/>).*
- *Aceste cifre justifică necesitatea unui instrument practic, bazat pe dovezi, adresat mediatorilor din domeniul sănătății, autorităților locale și organizațiilor comunitare, cu scopul de a sprijini intervențiile preventive și educative în comunitățile vulnerabile.*

1 in 10 children in Romania

este născut dintr-o mamă adolescentă

Aproximativ 6–7% dintre femeile cu vârsta cuprinsă între 20 și 24 de ani

ws-au căsătorit înainte de vârsta de 18 ani.

România rămâne

printre țările europene cu cea mai mare rată a maternității în rândul adolescentelor

Scopul Ghidului de bune practici

- Acest ghid este rezultatul unui proces de cercetare participativă și al colaborării cu mediatori în domeniul sănătății, educatori, tineri și lideri locali din București, Giurgiu și Neamț.
-
- A fost creat din necesitatea de a oferi un instrument practic care să sprijine profesioniștii din domeniile social, medical și educațional în prevenirea căsătoriilor timpurii și a maternității precoc.
-
- Prin conținutul său, ghidul:
 - oferă informații actualizate despre fenomen și consecințele sale sociale, educaționale și de sănătate publică;
 - promovează drepturile copiilor și femeilor, în conformitate cu standardele internaționale (UNICEF, OMS, CEDAW și Convenția de la Istanbul);
 - prezintă exemple de bune practici dezvoltate de influențatori romi formați în cadrul proiectului Rețeaua de influențatori romi;
 - oferă resurse educaționale și metode participative pentru formare, sensibilizare și advocacy la nivel comunitar.

Viziune pe termen lung

- Rețeaua Roma Influencers nu este doar un proiect – ea marchează începutul unei mișcări europene care promovează demnitatea, libertatea de alegere și accesul egal la educație și asistență medicală.
-
- Fiecare influencer formată în cadrul acestui program devine o voce a schimbării – un model care inspiră alte fete să creadă în propriul potențial și să-și construiască viitorul pe bazele cunoașterii, respectului și solidarității.

CAPITOLUL II – JUSTIFICAREA NECESITĂȚII UNUI GHID

- Un ghid destinat mediatorilor din domeniul sănătății oferă proceduri standardizate (consiliere, trimitere la specialiști și documentarea cazurilor), instrumente de comunicare adaptate cultural și materiale preventive care pot reduce riscurile pentru fete și tineri, contribuind în același timp la depășirea barierelor în accesarea serviciilor (de exemplu: documentație, informații despre contracepție, servicii prenatale și planificare familială).
- Datele medicale privind riscurile sarcinii la adolescente – inclusiv complicații obstetrice, mortalitate infantilă și un risc mai mare de naștere prematură – întăresc necesitatea unei intervenții accesibile și timpurii.
- O altă problemă urgentă în unele comunități tradiționale este consangvinitatea. Copiii născuți din astfel de căsătorii se confruntă cu un risc crescut, deși nu inevitabil, de a moșteni tulburări genetice recesive, întârzieri în dezvoltare sau malformații congenitale.
- Aceste realități subliniază necesitatea unui ghid structurat, bazat pe dovezi și sensibil la aspectele culturale, care să sprijine mediatorii de sănătate în identificarea timpurie a riscurilor, furnizarea de informații adecvate și consolidarea educației preventive în cadrul comunităților vulnerabile.

2.1. Metodologia propusă pentru elaborarea și actualizarea ghidului

Metodologia propusă pentru elaborarea și actualizarea acestui ghid combină trei elemente esențiale:

a) O abordare bazată pe drepturi și dovezi:

Ne bazăm pe cercetări publicate, rapoarte oficiale și studii clinico-epidemiologice — inclusiv cele ale Organizației Mondiale a Sănătății (<https://www.who.int/>), UNICEF (<https://www.unicef.org/romania/ro>) și Centrul Rom pentru Politici de Sănătate – Sastipen (<https://www.sastipen.ro/ro/publicatii/raportari/>) — precum și pe studii academice, pentru a fundamenta toate recomandările practice pe dovezi fiabile.

b) Participarea comunității și cercetarea-acțiune:

Aceasta implică implicarea directă a mediatorilor de sănătate, a mediatorilor școlari, a tinerelor femei rome și a părinților în colectarea datelor calitative (prin chestionare și interviuri) și în testarea instrumentelor (pilotate în trei județe: București, Giurgiu și Neamț), asigurând relevanța culturală și acceptabilitatea intervențiilor propuse.

c) Perspective multisectoriale:

Metodologia integrează componente de sănătate, educație, protecție socială și nediscriminare — subliniind rolul mediatorilor de sănătate ca punți vitale între comunități și serviciile publice, pentru a asigura recomandări coerente, bazate pe dovezi și relevante la nivel local.

2.2. Obiectivele ghidului

Obiectiv general:

Reducerea riscului și a impactului căsătoriilor timpurii și a maternității precoce în comunitățile române prin îmbunătățirea accesului la informații, servicii medicale și sprijin psihosocial prin intermediul rețelei de mediatori în domeniul sănătății și colaborarea cu autoritățile locale.

Obiective specifice:

- 1. Creșterea nivelului de cunoștințe și conștientizare cu privire la sănătatea reproducerii, drepturile sexuale și reproductive și opțiunile de prevenire (contracepție modernă, planificare familială) în rândul fetelor cu vârste cuprinse între 16 și 19 ani și al familiilor acestora.*
- 2. Consolidarea educației și conștientizării în materie de sănătate cu privire la dezvoltarea corpului, igiena și bunăstarea emoțională în rândul fetelor cu vârste cuprinse între 12 și 16 ani și al familiilor acestora.*
- 3. Standardizarea procedurilor de identificare timpurie și gestionare a cazurilor (consiliere, trimitere, protecție) legate de căsătoriile și sarcinile precoce, pentru implementare în centrele de sănătate și de către mediatorii de sănătate.*
- 4. Furnizarea de recomandări de politici și practici pentru autoritățile locale (educație, sănătate și asistență socială) pentru a sprijini prevenirea, reintegrarea educațională a tinerelor mame și sprijinul familial, pe baza dovezilor și a modelelor de bune practici.*

2.3. Grupul de lucru și procesul de dezvoltare

Componența grupului de lucru:

Experți în sănătate / mediatori în sănătate: Ioana Constantin, Carmen Andrei, Gabriela Olaru, Stanciu Stela și alții.

Experți în educație: Elena Radu.

Asistenți sociali și sociologi: Beatrice-Maria Radu.

Membri ai comunității din București, Giurgiu și Neamț.

Coordonator ghid: Nicoleta Filip, expert în sănătate publică.

Medici de familie și ginecologi cu experiență în îngrijirea adolescenților.

Asistenți sociali și psihologi din comunitate

Reprezentanți ai autorităților locale (Direcția de Sănătate Publică – DSP, DGASPC)

Reprezentanți ai ONG-urilor specializate în drepturile romilor și prevenirea căsătoriilor timpurii – Sastipen, Forumul Romilor (o platformă națională care reunește 62 de ONG-uri române) și organizații partenere ale societății civile care activează în domeniile educației, sănătății și egalității de gen

Reprezentanți ai tinerilor (fete române din comunitățile țintă) pentru validarea participativă

2.4. Etape de dezvoltare

- a) Documentare – colectarea și analiza studiilor, legislației și cercetărilor relevante.
- b) Colectarea de povești reale de la mediatorii de sănătate care lucrează în domeniu.
- c) Consultări comunitare – prin grupuri focus în cele trei județe (București, Giurgiu, Neamț).
- d) Redactarea ghidului într-un format accesibil și incluziv.
- e) Validarea de către experți și membri ai comunităților române implicate.

2.5. Surse de documentare

- Rapoarte și date de la Girls Not Brides, UNICEF și OMS
- Politici și recomandări ale Uniunii Europene privind incluziunea romilor
- Practici relevante și studii de caz din Irlanda, Portugalia și Grecia
- Studii academice privind sănătatea mintală, educația sexuală și prevenirea căsătoriilor timpurii

CAPITOLUL III – DREPTURILE COPIILOR ȘI ALE FEMEILOR

3.1. Legătura cu drepturile fundamentale ale omului

Respectarea și promovarea drepturilor fundamentale ale copiilor și femeilor reprezintă un pilon esențial în orice inițiativă educațională, socială sau culturală. Aceste drepturi sunt garantate de convenții internaționale precum Convenția Națiunilor Unite privind drepturile copilului (1989) și Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW).

1. Pentru copil:

- 2. Dreptul la o educație de calitate, accesibilă și nediscriminatorie, care să permită o dezvoltare armonioasă și participarea activă în societate.**
- 3. Dreptul la protecție împotriva oricărei forme de abuz, neglijare, violență sau exploatare.**
- 4. Dreptul de a-și exprima liber opiniile și de a participa la deciziile care le afectează viața, în funcție de vârstă și maturitate.**
- 5. Dreptul la sănătate și la un mediu familial stabil și sprijin emoțional.**

3.1. Legătura cu drepturile fundamentale ale omului

2. Pentru femei:

Dreptul la egalitate de șanse și tratament în toate domeniile vieții, inclusiv în educație, ocuparea forței de muncă și participarea socială.

Dreptul la protecție împotriva tuturor formelor de violență, discriminare și exploatare.

Dreptul la acces egal la servicii de sănătate, inclusiv servicii de sănătate reproductivă și maternă.

Dreptul la participare activă și egală la viața comunității și la deciziile care o afectează.

În toate activitățile, se depun eforturi pentru a crea un mediu sigur și incluziv, în care atât copiii, cât și femeile să fie respectați, apreciați și sprijiniți în dezvoltarea lor deplină. Conștientizarea acestor drepturi este promovată în mod activ, alături de eforturile de combatere a stereotipurilor și prejudecăților care împiedică exercitarea lor.

3.2. Provocări în comunitățile tradiționale rome

În comunitățile tradiționale rome, regulile nescrise și obiceiurile culturale constituie adesea obstacole semnificative în calea respectării și punerii în aplicare a acestor drepturi, în special în ceea ce privește problema căsătoriilor timpurii.

Astfel de practici, profund înrădăcinate în istoria și cultura acestor comunități, necesită eforturi susținute, sensibile din punct de vedere cultural și pe termen lung pentru a fi abordate în mod eficient.

Mediatorii din domeniul sănătății joacă un rol strategic și esențial în apărarea și promovarea drepturilor fundamentale ale copiilor și femeilor din aceste comunități. Prezența lor asigură o punte vitală între autoritățile locale și familiile rome, permițând un dialog real, înțelegere reciprocă și soluții adaptate cultural.

3.3. Rolul strategic al mediatorilor în domeniul sănătății

- Prin înțelegerea profundă a culturii comunității, mediatorii de sănătate facilitează comunicarea deschisă și respectuoasă între membrii comunității și autorități. Ei au capacitatea unică de a câștiga încrederea familiilor și a liderilor locali și de a explica în mod clar, în termeni adaptați cultural, importanța educației, a sănătății reproductive și a protecției împotriva căsătoriilor timpurii.
-
- În relația lor cu autoritățile locale, mediatorii de sănătate acționează ca o adevărată „punte de legătură”, atrăgând atenția asupra nevoilor reale ale comunității și facilitând accesul la servicii sociale, medicale și educaționale.
-
- Ei se află adesea în prima linie în identificarea cazurilor de risc, mobilizarea resurselor pentru intervenții adecvate și prevenirea discriminării și violenței.

3.3. Rolul strategic al mediatorilor în domeniul sănătății

- Un avantaj crucial al mediatorilor de sănătate este fluența lor în limba romani, limba maternă a majorității membrilor comunității. Acest lucru elimină barierele lingvistice, favorizează încrederea și deschiderea și permite mediatorilor să transmită mesaje de prevenire, conștientizare și educare într-un mod adaptat din punct de vedere cultural și lingvistic, sporind astfel eficacitatea intervențiilor.
-
- În acest context, recunoașterea și sprijinirea rolului mediatorilor de sănătate de către autoritățile locale și naționale este esențială pentru succesul politicilor și programelor care vizează incluziunea și protecția drepturilor femeilor și copiilor din comunitățile vulnerabile.
-
- Investiția în formarea, motivarea și integrarea acestora în structurile decizionale și operaționale este o soluție pragmatică, eficientă și durabilă pentru a depăși barierele culturale și sociale care încă împiedică progresul.

CAPITOLUL IV – ÎNȚELEGEREA FENOMENULUI: CE SUNT CĂSĂTORIILE PRECOCE?

- Căsătoriile timpurii se referă la uniunile în care unul sau ambii parteneri se căsătoresc înainte de a atinge vârsta legală a majoratului — cel mai adesea înainte de 18 ani. Termenul este utilizat în mod obișnuit pentru a descrie căsătoriile care implică minori, în special fete, și este asociat cu încălcarea drepturilor copilului, lipsa educației, sărăcia și discriminarea de gen.
- Din perspectivă sociologică, căsătoria timpurie este un fenomen social complex, modelat de norme culturale, economice, familiale și religioase care permit sau încurajează căsătoria înainte ca indivizii să-și fi încheiat dezvoltarea personală și socială.
- Din punct de vedere istoric, căsătoria timpurie a fost considerată o formă tradițională de control social asupra sexualității și rolurilor de gen, cu implicații majore pentru educație, drepturile femeilor și egalitatea de gen.
- În multe comunități române, căsătoria timpurie este încă modelată de norme culturale și tradiții familiale.
- Deși este adesea văzută ca o modalitate de a proteja onoarea sau stabilitatea, ea poate limita accesul fetelor la educație și sănătate și le poate priva de libertatea de a-și alege propriul viitor.

- În multe culturi, căsătoria timpurie era legată de protejarea onoarei familiei și de asigurarea continuității descendenței. În societățile tradiționale, aceasta era adesea motivată de factori economici și demografici, servind ca mecanism de supraviețuire în cadrul sistemelor sociale fragile.
- În comunitățile române, căsătoriile timpurii au rădăcini istorice adânci, funcționând inițial ca o formă de protecție socială pentru fete în perioade vulnerabile, cum ar fi perioada sclaviei, când stabilitatea familiei și continuitatea descendenței erau prioritare.
- Aceste practici s-au împletit cu principiile Romanipen – codul de conduită romani care reglementează onoarea, respectul și tradiția familiei.
- Deși aceste obiceiuri au o semnificație culturală, ele trebuie reevaluate critic în lumina drepturilor copiilor și a nevoii moderne de emancipare socială și educațională a femeilor, promovând egalitatea și libertatea individuală.
- Antropologul român Andrei Oișteanu, în articolul său publicat în Revista 22, abordează căsătoriile timpurii din perspective istorice și culturale, subliniind că acestea nu pot fi înțelese doar ca practici sociale, ci ca expresii ale normelor tradiționale de gen și putere în cadrul comunităților.
- El susține că căsătoriile timpurii reflectau istoric o legătură puternică între structurile patriarhale și controlul asupra corpurilor femeilor, în special ale fetelor tinere, care erau percepute ca proprietate a familiei menită să fie „protejată” prin căsătorie.

- Oișteanu subliniază că în cultura romă (ca și în alte culturi), aceste tradiții au fost perpetuate prin obiceiuri moștenite, care trebuie acum reexamineate în mod critic în cadrul drepturilor omului și al egalității de gen.
- El identifică mai multe funcții sociale ale căsătoriei timpurii în contexte tradiționale:
- Controlul sexual și social al tinerelor femei: căsătoriile aranjate devreme pentru a limita autonomia și a consolida structurile familiale patriarhale.
- Protejarea onoarei familiei: căsătoria timpurie ca mijloc de păstrare a virginității și de evitare a relațiilor premaritale considerate rușinoase.
- Consolidarea alianțelor familiale: căsătoria folosită pentru consolidarea relațiilor de rudenie și a rețelelor sociale.
- În era modernă, aceste practici au devenit o barieră în calea emancipării femeilor și a respectării drepturilor fundamentale ale copilului. După cum subliniază Oișteanu, argumentul „tradiției” nu poate justifica încălcarea libertății și demnității — tradițiile evoluează și trebuie să se adapteze normelor democratice și drepturilor universale ale omului.
- Legislația modernă și conștientizarea crescândă a protecției copiilor au dus la abolirea treptată a căsătoriilor timpurii, vârsta legală de consimțământ și căsătorie fiind stabilită acum la 18 ani în România și în întreaga Europă.

CAPITOLUL V – CE ESTE MATERNITATEA TIMPURIE?

- Maternitatea precocă se referă la nașterea unui copil la o vârstă foarte fragedă, de obicei în timpul adolescenței (sub 18 ani), înainte de atingerea maturității fizice, emoționale și sociale. Este una dintre cele mai semnificative consecințe ale căsătoriei precocă și este adesea perpetuată de sărăcie, lipsa educației și așteptările culturale.
- Principalele cauze ale maternității precocă
- Căsătoriile precocă și presiunea familiei de a întemeia rapid o familie, în conformitate cu normele tradiționale de puritate și onoare.
- Lipsa educației sexuale și accesul limitat la contracepție — din cauza rușinii, tăcerii sau tabuurilor culturale legate de sexualitate.
- Sărăcia și excluziunea socială, care pot determina adolescentele să considere maternitatea ca o modalitate de a obține statut social sau siguranță.
- Normele culturale și religioase care promovează rolurile tradiționale ale femeilor.
- Abuzul sexual sau violența domestică, care duc la sarcini neplanificate.
- *** Translated with www.DeepL.com/Translator (free version) ***
-
-

Consecințele maternității precoce

Riscuri pentru sănătatea fizică: șanse mai mari de naștere prematură, greutate mică la naștere și complicații medicale atât pentru mamă, cât și pentru copil.

Întreruperea educației: tinerele mame sunt adesea obligate să abandoneze școala, în timp ce băieții sunt încurajați să continue — ceea ce reflectă inegalitatea de gen înrădăcinată în normele patriarhale, cum ar fi Rromanipen, conform căreia bărbatul este „stâlpul casei”, iar femeia „pământ fertil”.

Impact psihologic și emoțional: stres, anxietate, depresie și dificultăți în asumarea responsabilităților materne.

Perpetuarea sărăciei: educația limitată și oportunitățile reduse de angajare mențin tinerele mame într-un ciclu de dependență economică.

Marginalizare socială: mamele adolescente se pot confrunta cu stigmatizarea și excluderea atât din comunitate, cât și din mediul educațional.

-

Soluții și strategii de prevenire

- Educație sexuală cuprinzătoare, accesibilă tuturor adolescenților, care să acopere contracepția, sănătatea reproducerii și drepturile sexuale.
- Îmbunătățirea accesului la servicii de sănătate reproductivă, inclusiv consiliere și contraceptive moderne.
- Programe de incluziune socială pentru combaterea sărăciei și sprijinirea familiilor vulnerabile.
- Campanii de schimbare culturală, care implică liderii comunității și promovează egalitatea de gen.
- Sprijin pentru tinerele mame: reintegrarea în școală, consiliere psihologică și acces la servicii sociale și de sănătate.
- Legislație și politici publice care interzic căsătoria sub 18 ani și protejează drepturile copiilor.
-

Sprijinirea mamelor adolescente

**Strategii pentru emanciparea tinerelor
mame române și îmbunătățirea practicilor
de protecție a copilului**

- Accesul la educație
- Rețele de sprijin comunitar
- Disponibilitatea serviciilor de sănătate
- Ateliere pentru părinți
- Programe de asistență financiară

Photos and illustrations: Canva Media Library & AI-generated visuals (Magic Media, 2025).

CAPITOLUL VI – CADRUL JURIDIC ÎN ROMÂNIA ȘI UNIUNEA EUROPEANĂ

6.1. Contextul național și european

- Legislația națională a României și cadrul juridic al Uniunii Europene converg către protecția drepturilor minorilor și prevenirea căsătoriilor și maternității precoce.
- Ambele sisteme stabilesc norme juridice stricte privind vârsta minimă pentru căsătorie și promovează politici publice care garantează drepturile adolescenților la educație, sănătate și dezvoltare echilibrată.
- La nivel european, aceste principii sunt susținute de:
- Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care interzice exploatarea copiilor și garantează protecția minorilor;
- Convenția de la Istanbul a Consiliului Europei, axată pe prevenirea violenței împotriva femeilor și protejarea copiilor împotriva practicilor dăunătoare;
- Convenția ONU privind drepturile copilului (1989), ratificată de toate statele membre ale UE, inclusiv România.
- *** Translated with www.DeepL.com/Translator (free version) ***
- .

6.2. Noua lege românească privind căsătoriile forțate (2025)

- În octombrie 2025, Parlamentul României a adoptat o reformă legislativă majoră prin modificarea Codului penal (Legea nr. 286/2009) pentru a introduce un nou articol – 209¹ „Căsătoria și conviețuirea forțată”, care incriminează în mod clar căsătoriile timpurii și forțate.
- Legea va intra în vigoare la 1 martie 2026.
- Dispoziții cheie ale articolului 209¹:
- Forțarea sau înșelarea unei persoane cu vârsta peste 16 ani să se căsătorească sau să coabiteze se pedepsește cu închisoare de la 3 la 7 ani.
- Organizarea, facilitarea sau asistarea „căsătoriei” sau „logodnei” unui minor sub 16 ani se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani.
- Dacă astfel de acțiuni implică violență, constrângere, exploatare sau vătămare, pedeapsa crește la 5-12 ani de închisoare.
- Consimțământul minorului nu justifică și nu diminuează gravitatea infracțiunii.
- Nașterea unui copil ca urmare a unei astfel de relații nu reduce gravitatea infracțiunii.
- Orice persoană care furnizează servicii (de exemplu, organizarea unei nunți, oferirea de îmbrăcăminte, filmarea sau fotografierea) pentru minori sub 16 ani implicați în astfel de relații poate fi, de asemenea, sancționată.
- Sancțiuni extinse:
- Cei care forțează, înșeală sau trafichează minori în scopul căsătoriei sau coabitării în străinătate se confruntă cu o pedeapsă cu închisoarea de la 3 la 10 ani.
- Dacă fapta are ca rezultat vătămări grave sau decesul, pedeapsa crește la 12-18 ani de închisoare.
- Legea include, de asemenea, o clauză de reducere: cei care raportează sau ajută la identificarea altor infractori în timpul anchetei pot beneficia de o reducere a pedepsei cu jumătate.

6.3. Modificarea legii audiovizuale

- Aceeași lege modifică și Legea audiovizualului (nr. 504/2002), impunând tuturor posturilor de televiziune și radio să difuzeze zilnic, între orele 18:00 și 22:00, mesaje de avertizare, precum:
- „Forțarea unei persoane sau a unui minor să se căsătorească sau să conviețuiască este pedepsită cu închisoarea.”
- „Organizarea de nunți sau logodne pentru minori sub 16 ani constituie o infracțiune penală.”
- „Încurajarea sau celebrarea căsătoriilor între copii încalcă drepturile fundamentale.”
- Aceste mesaje vor fi obligatorii din octombrie 2025 până în iunie 2026, marcând un pas important în direcția sensibilizării publicului

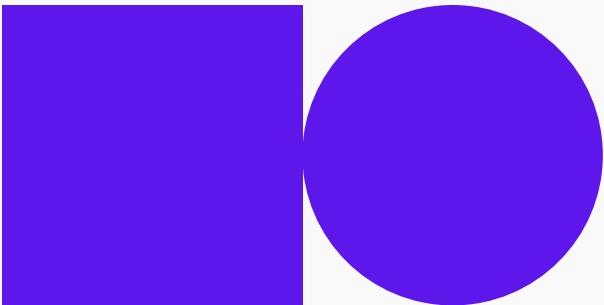
6.4. Importanța pentru mediatorii în domeniul sănătății și lucrătorii comunitari

- Noua lege consolidează rolul mediatorilor în domeniul sănătății și al profesioniștilor din comunitate în identificarea timpurie și raportarea cazurilor de risc.
- Mediatorii în domeniul sănătății, educatorii și asistenții sociali trebuie:
- Să informeze familiile cu privire la consecințele legale ale căsătoriilor între copii și ale căsătoriilor forțate;
- Să colaboreze cu DGASPC, DSP, școli și poliție în acțiuni de prevenire și protecție;
- Să promoveze noul mesaj legislativ în cadrul campaniilor de sensibilizare și al întâlnirilor comunitare

Resurse utile

- **Linia telefonică de asistență pentru copii - 119**
- **Asistență medicală gratuită pentru minori - contactați medicul de familie**
- **Rețeaua națională de mediatori de sănătate pentru romi - prin intermediul DSP-ului județean**

Cronologie

2025

Lansarea inițiativelor de sprijin comunitar

Consolidarea legăturilor comunitare prin sprijin.

2026

Programul de abilitare a tinerelor mame rome

Furnizarea de resurse și îndrumare pentru familiile tinere.

2027

Încep atelierele educaționale

Competențe didactice pentru un viitor mai luminos.

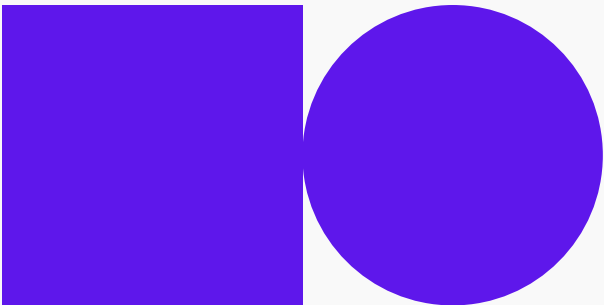
Construirea încrederii și a unei relații bune

Înțelegerea contextului cultural

Stabilirea încrederii și a unei relații bune este esențială pentru o comunicare eficientă, în special în cadrul comunităților diverse. Înțelegerea nuanțelor culturale poate îmbunătăți semnificativ interacțiunile și poate favoriza colaborarea între actorii sociali.

Cronologie

2025

**Ateliere pentru mamele
rome**

Construirea de rețele pentru tinerele mame

2026

Inițiative de sprijin comunitar

Creșterea accesului la educație și resurse

2027

Împuternicirea tinerilor lideri

Crearea căilor către succesul viitor

Împuternicirea tinerilor romi

Construirea unui viitor mai luminos

Inițiative în domeniul educației

Accesul la o educație de calitate este esențial pentru dezvoltarea tinerilor. Furnizarea de resurse și sprijin ajută tinerii romi să își atingă obiectivele academice și să își sporească oportunitățile viitoare.

Accesul la servicii medicale

Asigurarea accesului la servicii medicale favorizează sănătatea comunităților. Controlul medical periodic și educarea în materie de sănătate pot aduce beneficii considerabile tinerelor mame și copiilor lor, promovând bunăstarea generală.

Împuternicirea tinerilor romi

Sprijinirea mamelor și copiilor

Dezvoltarea timpurie a copilului

Concentrați-vă pe cultivarea abilităților fundamentale în primii ani de viață pentru a stimula creșterea și învățarea.

Sprijin educațional

Oferirea accesului la educație de calitate pentru a spori oportunitățile și a împuternici tinerii romi.

Accesul la servicii medicale

Asigurați-vă că sunt disponibile servicii medicale complete pentru a sprijini bunăstarea mamelor și a copiilor lor.

Sfaturi pentru implicarea familiilor

Implicarea familiilor din comunitatea romă necesită sensibilitate și înțelegere culturală. Iată câteva practici importante de urmat:

Construiți încredere: stabiliți relații fiind abordabili și respectuoși.

Ascultați activ: acordați atenție nevoilor și preocupărilor lor, demonstrând un interes sincer.

Fiți incluziv: implicați membrii familiei în discuții și în luarea deciziilor.

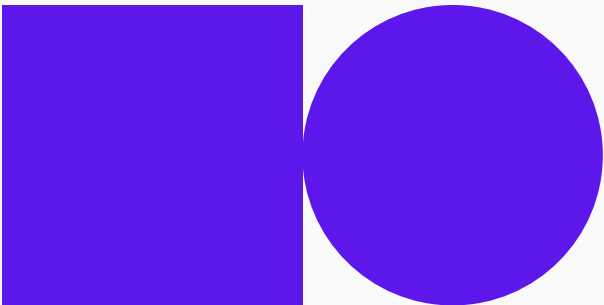
Respectați tradițiile: recunoașteți și onorați practicile și valorile lor culturale.

Păstrați confidențialitatea: asigurați-vă că informațiile personale rămân private pentru a crea un spațiu sigur.

Urmând aceste linii directoare, puteți crea un mediu favorabil care încurajează interacțiunile pozitive și întărește legăturile comunitare.

Rețineți întotdeauna că comunicarea deschisă și respectul reciproc sunt esențiale pentru o implicare de succes.

Cronologie

2025

**Lansarea inițiativei de
responsabilizare a
comunității**

Implicarea actorilor sociali locali

2026

**Atelier anual de dezvoltare a
tinerilor**

Ateliere axate pe competențe și
responsabilizare

2027

**Apărarea drepturilor
mamelor adolescente**

Sprijinirea tinerelor mame prin eforturi de
advocacy

Promovare eficientă

Cadrul juridic

Înțelegerea legilor ajută la protejarea drepturilor familiilor.

Construirea de parteneriate

Colaborarea consolidează sprijinul comunității pentru tinerii romi.

Știați asta?

Căsătoria timpurie nu este doar o problemă a fetelor.

Băieții care se căsătoresc prea devreme se confruntă cu presiunea de a întreține familiile, sacrificând adesea educația și dezvoltarea emoțională.

Știați că... și băieții pot fi victime ale căsătoriilor timpurii?

Mulți dintre ei abandonează școala pentru a-și întreține familiile, cu mult înainte de a fi pregătiți pentru viața de adult.

Știați că aproape 12 milioane de fete cu vârsta sub 18 ani se căsătoresc în fiecare an în întreaga lume? Asta înseamnă că peste 23 de fete se căsătoresc în fiecare minut!

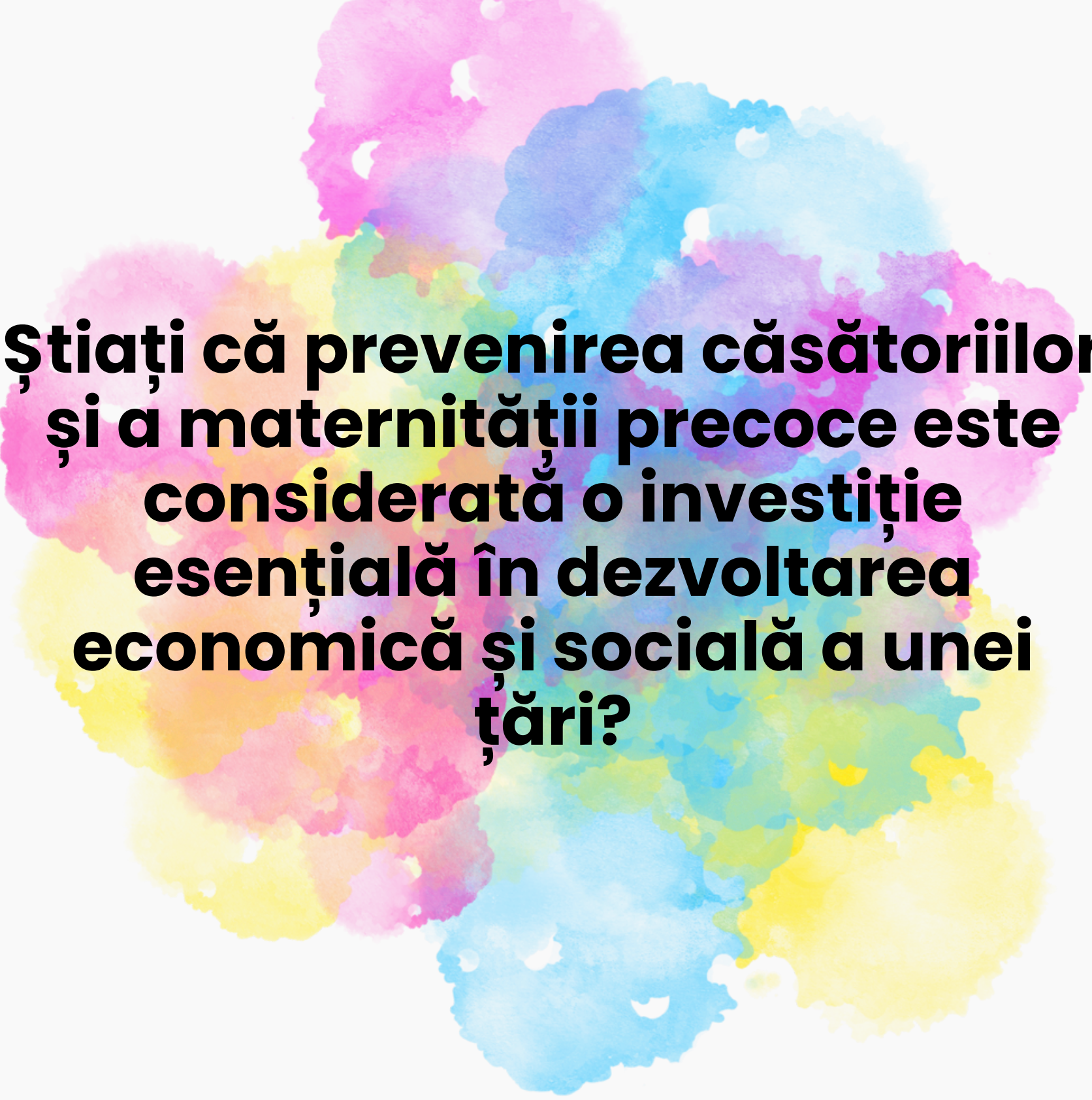
Știați că căsătoria timpurie crește semnificativ riscul de complicații la naștere, care sunt principala cauză de deces în rândul fetelor cu vârsta cuprinsă între 15 și 19 ani?

Știați că maternitatea precoce poate reduce cu peste 90% accesul unei adolescente la educație, afectând șansele ei de angajare și independența financiară?

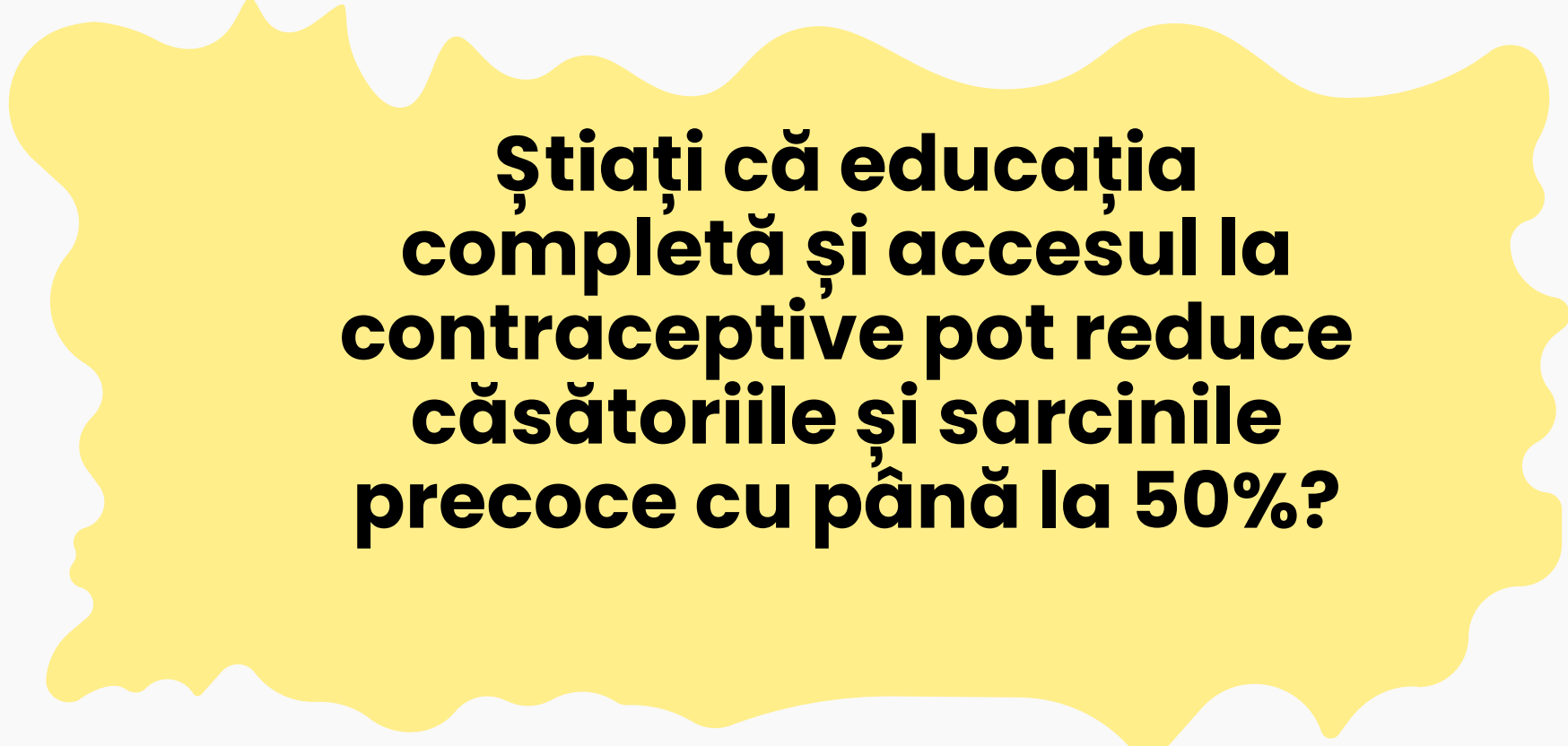
Știați că în unele țări vârsta minimă legală pentru căsătorie este încă sub 15 ani și că aceste practici contribuie la perpetuarea sărăciei și a inegalității sociale?

**Știați că în România vârsta
minimă legală pentru căsătorie
este de 18 ani, iar sub 16 ani este
interzisă definitiv pentru a proteja
drepturile copiilor?**

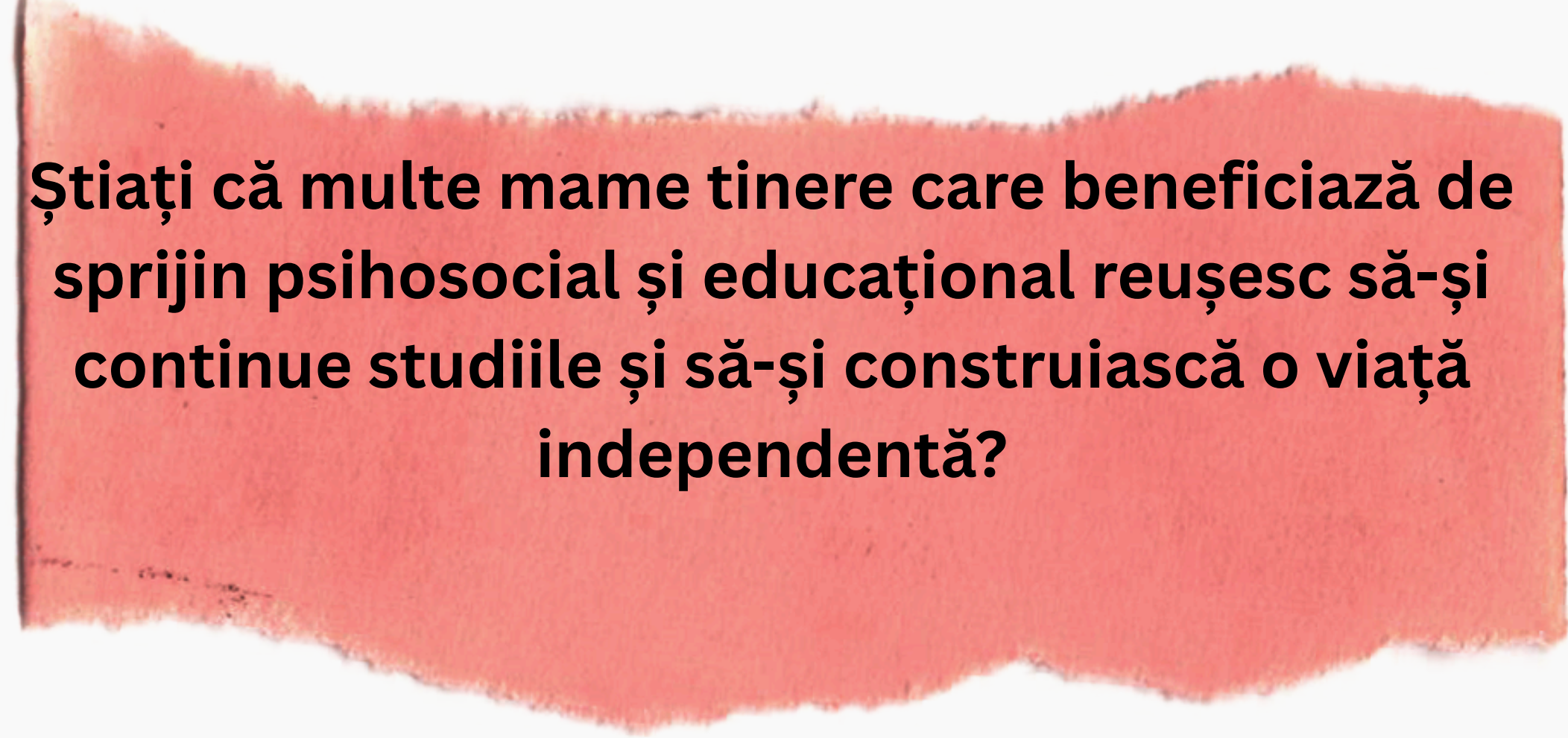
**Știați că Organizația Mondială a
Sănătății recomandă tuturor
țărilor să interzică căsătoriile
înainte de vârsta de 18 ani pentru
a proteja sănătatea și drepturile
copiilor?**

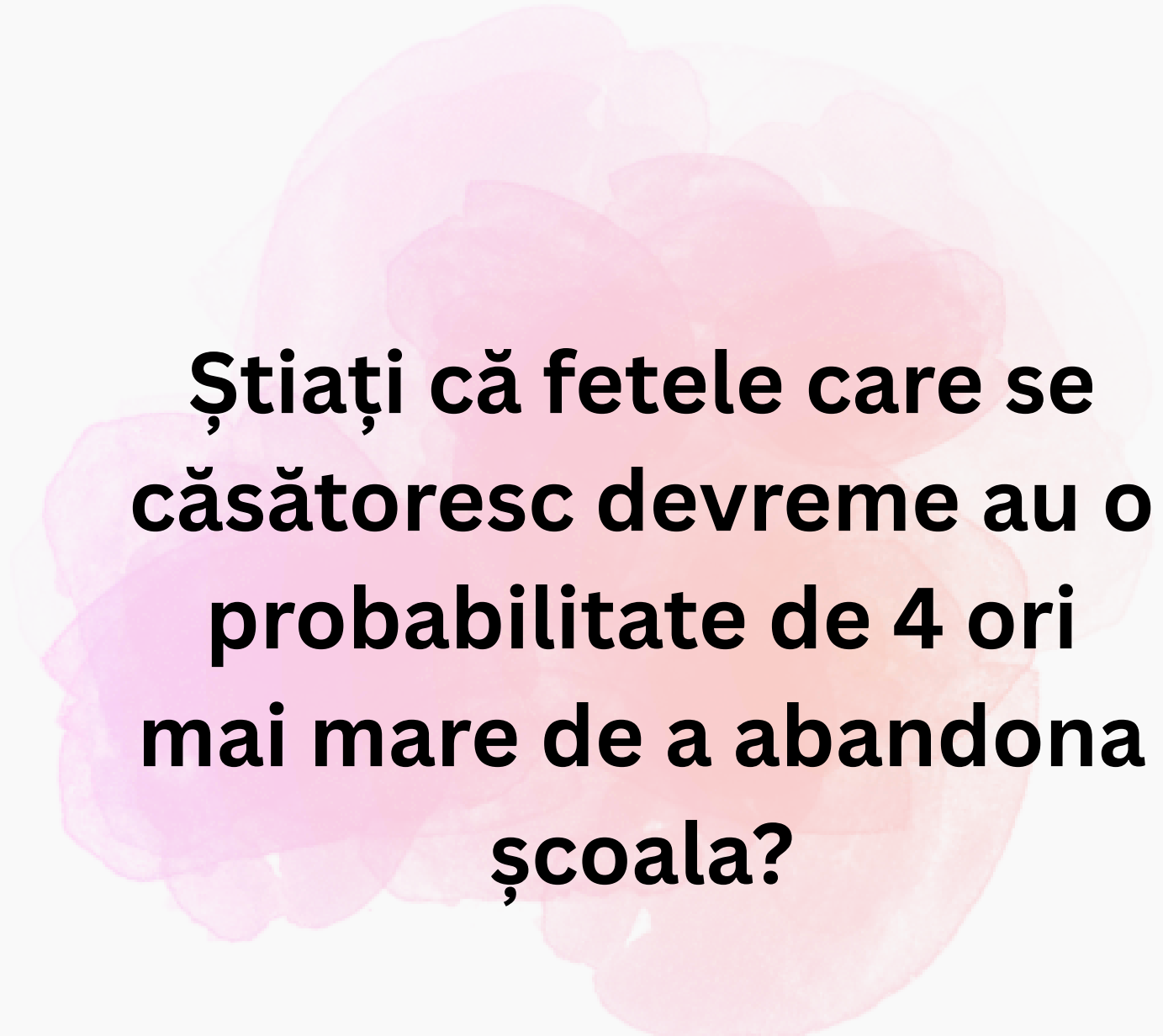
**Știați că prevenirea căsătoriilor
și a maternității precoce este
considerată o investiție
esențială în dezvoltarea
economică și socială a unei
țări?**

**Știați că educația
completă și accesul la
contraceptive pot reduce
căsătoriile și sarcinile
precoce cu până la 50%?**

A rectangular area with a red, textured background, resembling torn paper or a watercolor wash.

**Știați că multe mame tinere care beneficiază de
sprijin psihosocial și educațional reușesc să-și
continue studiile și să-și construiască o viață
independentă?**

A circular area with a pink, textured background, resembling a watercolor wash.

**Știați că fetele care se
căsătoresc devreme au o
probabilitate de 4 ori
mai mare de a abandona
școala?**

Povești de succes

Evidențiind parcursul transformator al mamelor adolescente de etnie romă și al copiilor lor, această secțiune prezintă povești de succes inspiratoare din diverse comunități, subliniind impactul sprijinului și al educației asupra vieții și viitorului lor.

Photos and illustrations: Canva Media Library & AI-generated visuals (Magic Media, 2025).

Povestea Mariei

„Vreau să rămân la școală și să-mi construiesc viitorul.”

Maria, o fată romă de 16 ani, visează să devină asistentă medicală.

Într-o zi, un băiat mai mare i-a cerut să renunțe la școală și să plece cu el.

Ea s-a simțit speriată, dar și-a amintit ce învățase la un atelier de educație pentru sănătate:

„Ai dreptul să spui NU la orice te face să te simți în pericol.”

Cu curaj, Maria l-a privit și i-a spus:

„Nu. Vreau să rămân la școală și să-mi construiesc viitorul.”

Astăzi, Maria este o sursă de inspirație pentru alte fete din comunitatea ei.

A învățat că a vorbi despre sănătate nu este rușinos, ci este o dovadă de putere.

Prin educație, a descoperit că fiecare fată are dreptul să spună NU, să viseze și să-și construiască propria cale.

Story written by- Stanciu Stela

Povestea Sorinei

„O fată romă are dreptul să decidă singură când și dacă vrea să se căsătorească.”

Sorina avea doar 15 ani când părinții ei i-au spus că un băiat de 19 ani voia să se căsătorească cu ea.

Nu a avut de ales – i s-a spus pur și simplu. Rochia aurie strălucea la nunta ei, dar zâmbetul Sorinei era doar pentru poze. În interior, se simțea pierdută și speriată.

După ce s-a mutat cu familia soțului ei, viața a devenit o luptă zilnică. Se trezea devreme, gătea, făcea curățenie și tăcea pentru a evita conflictele. Câteva luni mai târziu, a aflat că era însărcinată. Corpul ei tânăr nu era pregătit și se simțea adesea slăbită și amețită.

Într-o zi, un mediator școlar a vizitat-o:

„Sorina, ești încă un copil. Ai dreptul să fii sprijinită. Hai să vorbim despre cum te simți.”

Acel moment a schimbat totul. În sfârșit, cineva o ascultase. Cu timpul, Sorina a învățat că viața ei nu se terminase la 15 ani – încă avea dreptul să învețe, să crească și să viseze din nou.

Fiecare fată merită dreptul de a-și alege propria cale.

Story written by- Beatrice Radu

„Mi-am ales propria cale”

„Nu este rușinos să ai un vis diferit.”

Numele meu este B. și aveam 16 ani când s-a întâmplat totul.

În satul meu, fetele trebuie să se căsătorească devreme – „înainte să fie prea târziu”, cum se spune. Când mama mi-a spus că un bărbat dintr-un sat vecin a cerut mâna mea, m-am simțit cuprinsă de teamă. Teamă de a pierde școala, visurile și libertatea.

Într-o noapte, mi-am adunat curajul și am vorbit cu profesoara mea de limbă romani. Ea mi-a spus: „Nu este rușinos să ai un vis diferit”.

Împreună, am vorbit cu consilierul școlar și, după mai multe discuții, părinții mei au fost de acord să anuleze logodna – cu condiția să rămân la școală.

Nu a fost ușor. Am învățat mult, am lucrat în weekenduri și mi-am păstrat obiectivul: să devin mediator social pentru fetele române.

Astăzi, știu că educația înseamnă libertate.

Fetele nu ar trebui să fie forțate să se căsătorească; ar trebui să fie libere să aleagă cine sunt și ce vor să devină.

Schimbarea începe cu curaj – și cu fiecare fată care îndrăznește să spună „Nu”.

Story written by- Beatrice Radu

Când tăcerea costă prea mult

„Tăcerea nu te protejează — te ascunde.”

„Curajul tău poate schimba vieți.”

Aveam 15 ani când viața mea s-a schimbat. O rudă mi-a spus că era „pentru binele meu” să mă căsătoresc cu un băiat mai în vârstă. Am tăcut – prea rușinată, prea speriată.

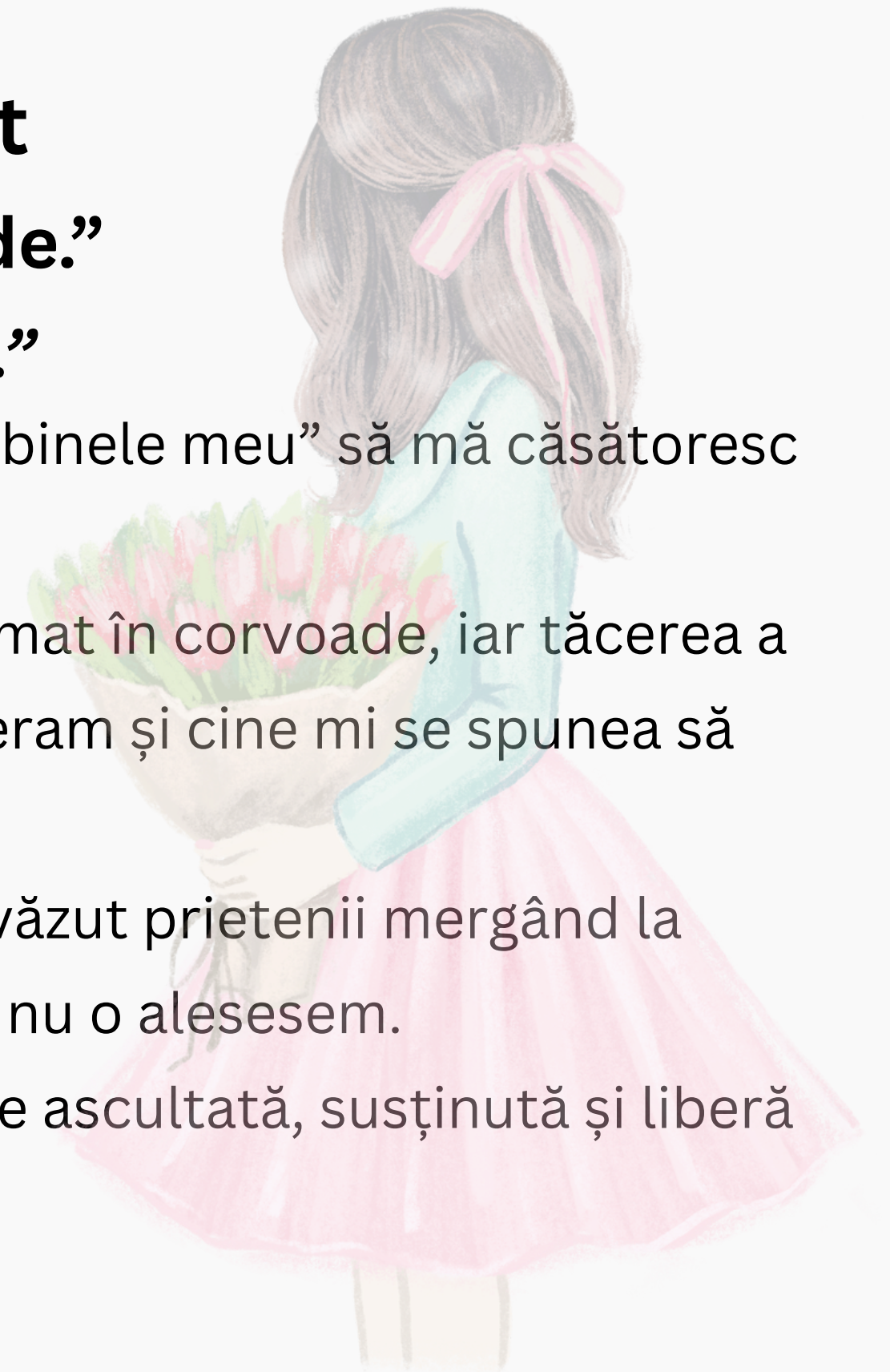
La 16 ani, eram căsătorită și obligată să renunț la liceu. Cărțile s-au transformat în corvoade, iar tăcerea a devenit singura mea scăpare. În fiecare zi, mă simțeam împărțită între cine eram și cine mi se spunea să fiu.

Nașterea copilului meu a fost dureroasă și a fost urmată de tristețe. Mi-am văzut prietenii mergând la universitate, în timp ce eu rămâneam în urmă, prinsă într-o poveste pe care nu o alesesem.

Acum știu că tăcerea nu te protejează – te ascunde. Fiecare fată merită să fie ascultată, susținută și liberă să viseze.

Vorbește. Nu rămâne tăcută. Curajul tău poate schimba vieți.

Story written by- Beatrice Radu

Concluzie

Voci care schimbă viitorul

Poveștile Mariei, Sorinei, Biancăi și ale multor alte fete române nu sunt doar mărturii ale luptei — sunt povești despre curaj, reziliență și speranță.

Ele arată că, dincolo de tăcere, rușine și frică, se ascunde dorința profundă de a fi ascultate, respectate și de a-și croi propriul drum.

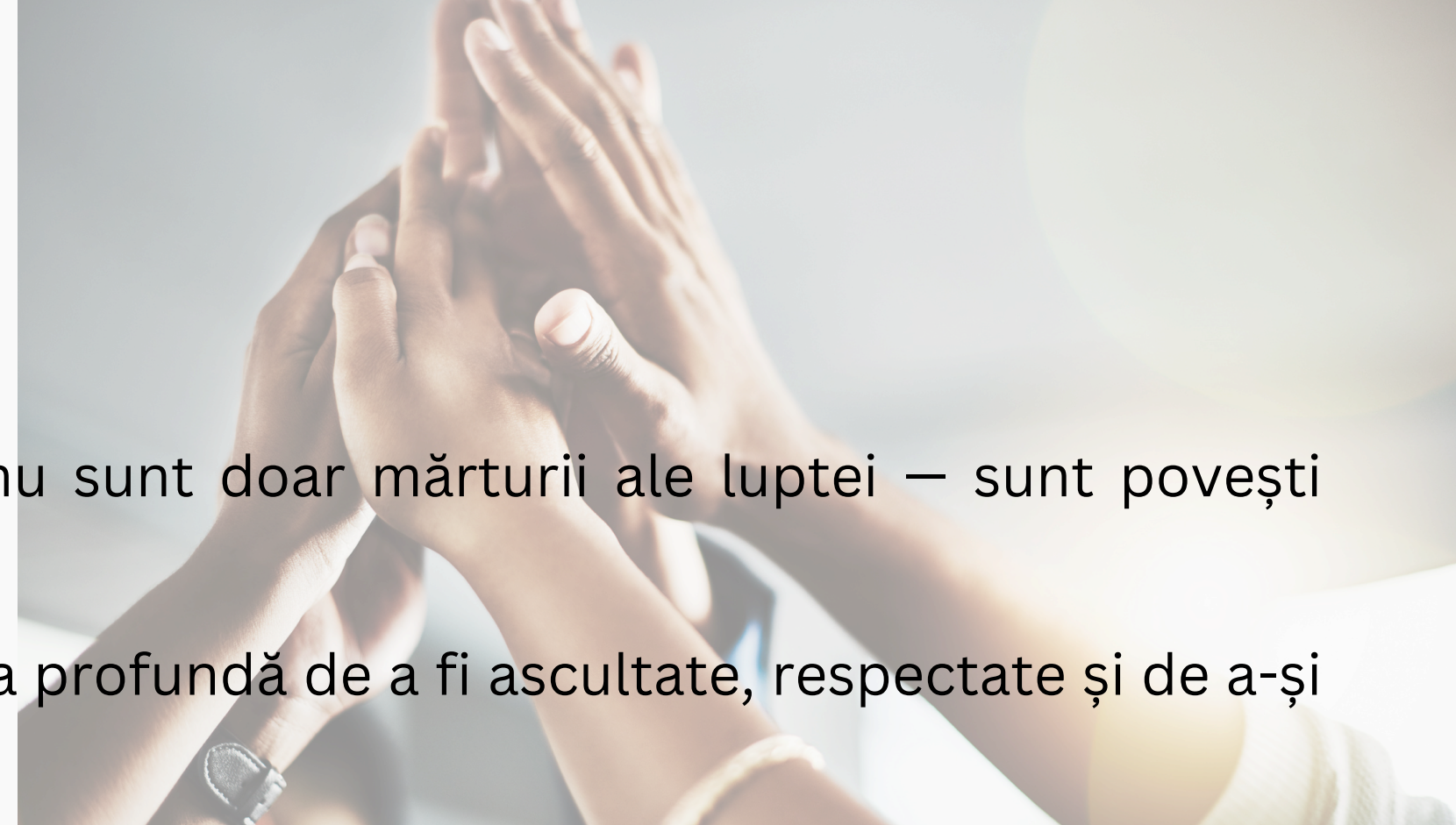
Fiecare fată care spune „Nu” unei căsătorii timpurii,
fiecare mamă care își încurajează fiica să rămână la școală
și fiecare mediator care ascultă cu empatie —
toți contribuie la o schimbare reală și durabilă.

Aceste povești ne reamintesc că educația nu este un privilegiu — este un drept.

Că sănătatea și libertatea de alegere sunt valori universale.

Și că, atunci când o singură voce îndrăznește să se ridice, o întreagă comunitate poate fi transformată.

„Când o fată este împuternicită, o întreagă generație avansează.”

Echipa de influențatori romi din România

Mulțumiri și recunoștință

Acest ghid de bune practici a fost elaborat în cadrul proiectului „Rețeaua de influențatori romi – Ruptura cercului vicios al căsătoriilor și maternității precoce” (2024-1-EL01-KA220-ADU-000247507), finanțat de programul Erasmus+ al Uniunii Europene.

Acesta reflectă contribuția colectivă a echipei de proiect, a formatorilor, a influențatorilor romi, a coordonatorilor și a partenerilor implicați în elaborarea și validarea metodologiei, în cercetarea și redactarea ghidului.

Echipa României (Sastipen)

Nicoleta Filip – National Coordinator, PhD Candidate in Social Work

Profesionistă dedicată în domeniul asistenței sociale și sănătății comunitare, Nicoleta este profund angajată în emanciparea femeilor române și îmbunătățirea accesului la servicii socio-medicale integrate în comunitățile vulnerabile. Ca mamă a doi copii, ea aduce atât expertiza profesională, cât și empatia personală în munca sa, crezând că fiecare fată merită șansa de a crește, de a învăța și de a-și alege propria cale.

„Vocea mea nu este doar a mea — ea poartă ecoul tuturor fetelor care nu au fost niciodată auzite.”

Elena Radu – Influenceră romă și autoare de metodologii educaționale

Educatoare dedicată și influenceră romă, Elena a jucat un rol cheie în dezvoltarea metodologiei educaționale a Ghidului de bune practici al Rețelei de influenceri romi. Mamă a doi copii și membră mândră a comunității române Ursari, și-a dedicat cariera promovării identității române, educației interculturale și conservării limbii române. Prin expertiza și angajamentul său profund, ea îi încurajează pe ceilalți să construiască punți între comunitățile române și instituțiile de învățământ, crezând că educația și cultura sunt adevăratele fundații ale incluziunii sociale.

„Fiecare ceai pe care îl bei, aruncă-l la gunoi”

„Fiecare fată poate să-și urmeze visul, nu frica.”

Ioana Constantin – Rome Influencer & Health Mediator

***„Fii mândră că ești o fată romă!
Trăiește-ți copilăria din plin!
Viața e frumoasă când știi să o trăiești!”***

Carmen Andrei – Health Mediator, Neamț County

Carmen Andrei lucrează ca mediator în domeniul sănătății din iulie 2024, dedicându-și eforturile sprijinirii fetelor și femeilor rome care se confruntă cu sărăcia, dezinformarea și tradițiile care adesea le scurtează copilăria prea devreme.

Ea însăși mamă și bunică, Carmen crede că fiecare fată merită o copilărie fericită, acces la educație, sănătate și demnitate. Motivația ei este profund personală – propria ei fiică s-a căsătorit la 16 ani și acum, ca adultă, regretă că a părăsit școala prea devreme.

Prin munca sa, Carmen construiește punți între familii și serviciile publice, încurajând părinții să vorbească deschis despre sănătate, protecție și importanța educației.

„Copilăria nu ar trebui să fie niciodată căsătorită – Čhavoripen na biandol. Lăsați fetele să crească, să învețe și să viseze.”

Beatrice Maria Radu – Influenceră romă și apărătoare a drepturilor tinerilor

Numele meu este Beatrice și sunt o studentă romă mândră, care crede că adevărata schimbare începe în propriile noastre comunități. Fiind profund legată de rădăcinile mele, sunt inspirată de puterea, creativitatea și reziliența poporului rom, în special a femeilor care păstrează tradițiile noastre vii, visând în același timp la un viitor mai bun pentru următoarea generație.

Călătoria mea a început cu o dorință simplă: să ajut fetele rome să-și recunoască propria forță și potențial. Prin studiile și inițiativele comunitare, mă concentrez pe promovarea educației, sănătății și egalității, precum și pe prevenirea căsătoriilor timpurii, încurajând conversații deschise, sincere și motivante, care inspiră speranță și transformare.

„Fiecare fată romă merită să-și trăiască visul, nu frica.

Amintește-ți: tu alegi pentru tine, tu decizi când și cum.

Și nu uita niciodată: nu ești singură. Suntem mulți care mergem înainte, mână în mână.”

Steluța Stanciu – Rome Influencer & Health Mediator

Mă numesc Steluța Stanciu și lucrez ca mediator în domeniul sănătății din 2016. Rolul meu este de a construi punți de legătură între comunitatea romă și sistemul de sănătate, ajutând oamenii să aibă acces la servicii medicale, informații corecte și sprijin personalizat. Prin munca mea, contribui la prevenire, educație pentru sănătate și îmbunătățirea calității vieții în comunitățile vulnerabile.

Cred că munca mea nu se rezumă doar la prevenire și îndrumare, ci și la speranță, încredere și respect. Mă străduiesc să fiu o voce care explică și o mână care sprijină, pentru că fiecare persoană are dreptul la sănătate, demnitate și informație.

„Ai dreptul la pace și sprijin.

Dacă te simți copleșit, vorbește cu cineva în care ai încredere sau caută ajutor profesional.

Nu trebuie să treci singur prin asta.”

Lenuta Stănescu – Health Mediator, Neamț County

Lenuta Stănescu reprezintă cu mândrie comunitatea tradițională romă Căldărari. Călătoria ei a început în 2012, când a întâlnit echipa Sastipen — o întâlnire care i-a schimbat viața. După ce a absolvit cursul de formare pentru mediatori în sănătate, a depășit barierele sociale și culturale care adesea împiedică femeile rome tradiționale să lucreze.

În 2015, a devenit angajată oficial, lucrând îndeaproape cu Direcția de Sănătate Publică din Neamț. Pentru Lenuta, medierea în domeniul sănătății înseamnă empatie și angajament – să meargă din ușă în ușă, să asculte, să documenteze și să sprijine persoanele aflate în nevoie.

Cea mai mare satisfacție a ei este să ajute pe alții și să inspire tinerele femei rome să creadă că și ele își pot construi propria cale.

„Fii ceea ce vrei să fii, încearcă, ai nevoie de răbdare, muncă asiduă și îți vei îndeplini visele”.

Gabriela Florea – Health Mediator, Neamț County

Mă numesc Gabriela Florea, am 52 de ani și lucrez ca mediator de sănătate din 2003, deservind comunitatea romă din Bâhna, județul Neamț.

De peste 20 de ani, susțin accesul la servicii medicale, furnizez informații corecte și contribui la îmbunătățirea stării de sănătate a persoanelor vulnerabile.

Sunt profund dedicată profesiei mele și cred că respectul, empatia și colaborarea pot aduce o schimbare reală în viața oamenilor.

Motto-ul meu: „Comunitate, sprijin și schimbare – construind punți între oameni și sănătate”.